

- відсутність на ринку товарів, потрібних для виконання зобов'язання (вступаючи у договірні відносини, боржник несе відповідні ризики та має замінити відсутні товари на інші або вчинити інші заходи щодо належного виконання зобов'язання);

- відсутність у боржника необхідних коштів (дана обставина слідує із загального розуміння грошей як родових речей і відомого ще з римських часів постулату, що «рід не гине»).

Відповідальність без вини – це фактично відповідальність за «казус», тому казус не є підставою звільнення від безвинної відповідальності, на відміну від непереборної сили. Існує тонка межа між казусом і непереборною силою, тому ці поняття треба розмежовувати. Казус як суб'єктивний випадок, характеризує поведінку зобов'язаної особи, є об'єктивно переборним і виникає лише у силу зумовленої конкретною ситуацією обмеженості інтелектуально-вольових можливостей суб'єкта. Натомість об'єктивний випадок (непереборна сила), на відміну від казусу, постає як результат зовнішнього впливу і настає неминуче – незалежно від взагалі будь-яких зусиль, що їх реально можна було б докласти з метою усунення цього впливу.

Непереборна сила відноситься до категорії відносних понять, оскільки те, що невідворотне при одному рівні розвитку науки і техніки, повністю відворотне за інших умов. Отже, суд, визначаючи можливість віднесення явища до непереборної сили, повинен з'ясувати усі конкретні обставини заповняння шкоди в даному випадку, зокрема місце, час та інші обставини.

Список використаних джерел:

1. Кравцов А. Поняття непреодолимой силы // Советская юстиция. – 1966. – №17 – С. 18.
2. Цивільний кодекс України // <http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/435-15>

ЗАСАДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ГЕОГРАФІЧНЕ ЗАЗНАЧЕННЯ

Дмитриченко Галина Миколаївна, здобувач Інституту законодавства Верховної Ради України

В умовах розвитку в Україні ринкової економіки деякі інститути цивільного права набувають все більшого значення, насамперед, це стосується тих інститутів, що втілюють у собі інструменти, засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів (робіт, послуг). До таких належить географічне зазначення (географічне зазначення походження товару).

Виходячи з того, що Конституція України як Основний Закон держави визначає основи політичної, економічної і правової систем, а також основоположні засади забезпечення прав і свобод людини, в межах цієї роботи поставлено за завдання дослідити конституційні засади правового забезпечення права інтелектуальної власності на географічне зазначення. Вихідним положенням для такого дослідження є позиція Конституційного Суду України, висловлена в його Рішенні від 12 лютого 2002 р. № 3-рп/2002, згідно з якою Конституція України як головне джерело національної правової системи є базою поточного законодавства. Вона надає можливість урегулювання певних суспільних відносин на рівні законів, які конкретизують закріплені в Основному Законі положення (пункт 3.1 мотивувальної частини Рішення [1]).

У праві географічне зазначення віднесено до об'єктів інтелектуальної власності. На це чітко вказує стаття 420 Цивільного кодексу України. Загальні положення щодо права інтелектуальної власності на географічне зазначення вміщені у главі 45 цього Кодексу.

Конституція України містить кілька положень, що безпосередньо спрямовані на регулювання відносин, пов'язаних із інтелектуальною власністю. Так, у частині першій статті 41 зазначено, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Загальний зміст цієї статті вказує на те, що вона присвячена праву приватної власності (в сенсі речового права). У науці конституційного права поширеним є віднесення його до основних економічних прав людини [2, с. 285-286].

За частиною першою статті 54 Основного Закону громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Згідно з частиною другою цієї статті кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом. Свободи та права, визначені статтею 54 традиційно відносять до культурно-духовних прав і свобод [2, с. 293-294].

На думку деяких фахівців, предмет регулювання статті 54 Конституції України пересікається з предметом регулювання її статті 41 у частині регулювання права інтелектуальної власності [3, с. 150]. Тож, на перший погляд, видається, що саме ці положення виступають конституційною основою для правового регулювання аналізованого права.

Утім зміст права на географічне позначення розкривається в правовій суті об'єкта, що є різновидом комерційних позначень, а саме: вказівки на джерело та найменування місця походження товарів (послуг) [4, с. 816]. Географічне позначення є власне позначенням, що містить вказівку на географічне місце походження товару, який має певні якості, репутацію або інші характеристики, в основному зумовлені характерними для даного географічного місця природними умовами чи людським фактором або їх поєднанням. Таке визначення географічного позначення термінологічно закріплено у статті 1 (абз. 12) спеціального закону України – «Про охорону прав на позначення походження товарів».

Питання використання географічного позначення в господарському обороті регулюються Господарським кодексом України. Згідно з ним використанням географічного позначення суб'єктом господарювання вважається: застосування його на товарах, для яких зареєстровано це географічне позначення, а також на упаковці; застосування в рекламі, проспектах, рахунках, друкованих виданнях, офіційних бланках, вивісках тощо (частина друга статті 60).

З наведеного вбачається, що сфера суспільних відносин, які виникають з приводу географічних позначень і прав на них, не обмежується лише правовим режимом щодо таких об'єктів, а охоплює також сегменти підприємницької (господарської) діяльності, пов'язані з забезпеченням захисту підприємців (суб'єктів права на такі комерційні позначення) від недобросовісної економічної конкуренції, а також прав споживачів.

Тож серед законодавчих актів, які забезпечують її правове регулювання, крім названих кодексів і Закону України «Про охорону прав на позначення походження товарів», слід також зазначити закони «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про захист прав споживачів», «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про рекламу».

З урахуванням викладеного є підстави вважати, що до конституційних засад правового регулювання права інтелектуальної власності на географічне позначення належать також положення статті 42 Конституції України, де проголошено принцип захисту конкуренції у підприємницькій діяльності, встановлено заборону зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірного обмеження конкуренції та недобросовісної конкуренції, а також закріплено гарантії захисту прав споживачів.

Оскільки право інтелектуальної власності одержало закріплення у Розділі II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» Конституції України, у тому числі через конституційні гарантії інших прав і свобод людини, його правове забезпечення має здійснюватися відповідно до вимог статті 92 Основного Закону – виключно законами України.

Згідно ж зі статтею 9 Конституції України до системи законодавчого забезпечення у цій сфері входять чинні міжнародні договори з цих питань, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Такі міжнародні договори є частиною національного законодавства України. Серед них важливе місце посідають, зокрема, ті, що зумовлені участю України в міжнародних організаціях, як-то: Паризька конвенція про охорону промислової власності, адміністрування якої забезпечується Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ), Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС), що діє у рамках Світової Організації Торгівлі.

У підсумку слід зазначити, що Конституція України виступає правовою основою для розвитку законодавства, у тому числі щодо забезпечення права інтелектуальної власності на географічне зазначення.

Список використаних джерел:

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику» (справа про електроенергетику) від 12.02.2002 № 3-рп/2002 // Вісник Конституційного суду України. - 2002. - № 1. - С.19.
2. Конституційне право України / В.Ф.Погорілко, О.Ф.Фрицький, О.В.Городецький та ін. [За ред. В.Ф.Погорілка]. - К.: Наукова думка, 1999. - 734 с.
3. Відповідність розділу II Конституції України «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» міжнародним зобов'язанням України у сфері прав людини / Ред. рада: О.В.Лаврінюк, І.І.Смелянов, В.П.Суботенко та ін. - К.: Феїкс, 2010. - 208 с.
4. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : У 2 т. / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. - К.: Юрінком Інтер, 2005. - Т. I. - 832 с.

ЕТИЧНІ ВИМОГИ, ЩО ПРЕД'ЯВЛЯЮТЬСЯ ДО ОСОБИ ЕКСПЕРТА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Буряк Людмила Станіславівна, здобувач кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

Норми поведінки людей почали своє формування з самого початку виникнення суспільства. До теперішнього часу фахівці з різних професій розробили для себе певні кодекси поведінки, але на жаль чого не можемо сказати про експертів. Правовий статус експерта не можна порівнювати ні зі слідчим, ні прокурором, ні з суддею. Його діяльність, як правило, не викликає значного суспільного резонансу. Мабуть, з цієї причини в роботах сучасних дослідників не знайшли належного відображення питання професійної етики експерта.

Загальновідомо, що загальне поняття уявлень про моральність включаються основні правила людського спілкування, вироблені в результаті багатовікового розвитку суспільства. Серед багатьох категорій професійної етики дослідники виділяють в якості найважливіших такі як обов'язок, честь, гідність. Тому, з вище викладених позицій розглянемо етичні вимоги, що пред'являються до судового експерта, який бере участь в цивільному процесі. При цьому зразу обмовимося, що наше дослідження ведеться відносно експертів, для яких це постійний вид трудової діяльності в державній судово-експертній установі.

В свою чергу згідно ст. 10 Закону України «Про судову експертизу» від 25 лютого 1994 року судовими експертами можуть бути особи, які мають необхідні знання для надання висновку з досліджуваних питань. Судовими експертами державних спеціалізованих установ можуть бути фахівці, які мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності. Судовому експерту забороняється використовувати свої повноваження з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки та пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб. Також в ст. 3 Закону України «Про судову експертизу» визначено, що судово-експертна діяльність здійснюється на принципах законності, незалежності, об'єктивності і повноти дослідження.

Перераховані вище принципи, призначені виконувати регулятивне значення і співзвучні з етичними вимогам, які пред'являються до особи експерта в цивільному процесі України.

Отже, експерт повинен бути неупередженим, не допускати впливу на свою професійну діяльність з боку інших осіб. Під час виконання своїх обов'язків експерт не повинен проявляти упередженість за ознаками раси, статі, релігії або національними ознаками. Експерту важливо усвідомлювати, що держава гарантує рівність прав і свобод людини і громадянина. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками (ч. 1 ст. 24 Конституції України).

Важливою моральною вимогою до експерта в цивільному процесі є не лише кваліфіковане проведення дослідження, але і його проведення в найкоротший строк. Тому, можемо з усією впевненістю зазначити, що